

Evaluering af de sociale kompensationsmidler 2007

Indledning	3
Resume af de overordnede konklusioner	4
Hovedtræk af undersøgelsen	5
Metode	6
Problemstillinger	8
Kategori A: Problemstillinger i forhold til børnene	9
Tiltag i forhold til børnene	10
Kategori B: Problemstillinger i forhold til personalets kompetenceudvikling	12
Tiltag i forhold til personalets kompetenceudvikling	13
Kategori C: Problemstillinger i forhold til forældrene	15
Tiltag i forhold til forældrene	16
Kategori D: Fysiske forbedringer	18
Tiltag i forhold til fysiske forbedringer	19
Mulig anvendelse af sociale kompensationsmidler i 2005 og 2008	20
Sammenligning af anvendelsen af de sociale kompensationsmidler i 2004 og 2005	20
Sammenligning af anvendelsen af de sociale kompensationsmidler i 2007 og 2008	21
Fremtidigt arbejde	22
Konklusion	22

Indledning

København er som alle storbyer sammensat af en bred og varieret befolkningsgruppe, ligesom beboere og bydele er af forskellig karakter. Dette giver blandt meget andet stor variation i de københavnske dagtilbud, både hvad angår de sociale og de fysiske rammer. Blandt byens daginstitutioner er der således en gruppe institutioner, hvor en stor del af børnegruppen, på grund af institutionens tilknytning til et bestemt nærområde, har en socialt belastet baggrund. Det gør det daglige pædagogiske arbejde og forældre-kontakten mere ressourcekrævende, og derfor er der et ønske om at bakke op om institutionerne, blandt andet ved at kompensere dem økonomisk og dermed give dem mulighed for at udvikle en pædagogisk praksis til at håndtere deres arbejdsvilkår.

I forbindelse med vedtagelsen af Faglighed for Alle på BUU 15/11-2006 blev det besluttet at anvendelsen af Social kompensations Pulje skulle evalueres. Denne slutrapport for anvendelsen af social kompensations pulje 2006-07 udgør et af flere elementer i den samlede evaluering.

Baggrund

I efteråret 2003 blev 2. fase af økonomifordelingsmodellen på daginstitutionsområdet politisk vedtaget. Som led i modellen indgår en pulje på 6 mill. kr. årligt til kompensation af de 22 institutioner i byen, der har de socialt mest belastede børnegrupper. Efter uddelingen af kompensation i 2004-2005 har der været uddelt 6.24 mill. kr.- årligt (P&L fremskrevet fra 2004) i 2006-07 til 23 institutioner og 1.5 mill. kr.- til 3 yderligere institutioner i 2007 via Faglighed for Alle; styrket indsats i dagtilbud.

De sociale kompensationsmidler er tildelt institutionerne på grundlag af fire indikatorer. Det har været målet at udvikle en model for tildeling af kompensation for sociale forhold, der så vidt muligt er baseret på objektive forhold. Derfor tildeles kompensation for sociale forhold på grundlag af fire indikatorer for den sociale belastning i den enkelte institution:

1. Andelen af børn i institutionen med mindst en forældre, der ikke har statsborgerskab i et vestligt land
2. Andelen af børn med mindst en forælder på kontanthjælp
3. Andelen af børn med socialpædagogisk friplads eller foranstaltningsplads.
4. Andelen af børn med økonomisk friplads

22 institutioner har modtaget sociale kompensationsmidler i 2004 og 2005. Det er de samme 22 institutioner, der har fået tildelt midler i begge år.

23 institutioner har modtaget sociale kompensationsmidler i 2006 og 2007. Det er de samme 23

institutioner, der har fået tildelt midler i 2006-2007. Tre institutioner er udvalgt supplerende i 2007 i forbindelse med Faglighed for Alle; styrket indsats i dagtilbud.

For alle tre udmøntninger er institutionerne valgt ud på baggrund af ovenstående kriterier og den til rådighed værende økonomi.

De københavnske institutioner har selvforvaltning, hvilket betyder, at de har frihed i budgetlægningen. Institutionen kan således prioritere fordelingen af ressourcer mellem løn og øvrig drift, så budgettet kan tilpasses de lokale forhold i institutionen. Dette princip er videreført i forhold til de sociale kompensationsmidler.

Børnepasning og Sundhed (Familie- og Arbejdsmarkedsforvaltningen) udarbejdede i sin tid et spørgeskema til de institutioner, der har modtaget sociale kompensationsmidler i 2004 og 2005, fordi forvaltningen har en væsentlig interesse i en erfarings-opsamling. **Dels** for at kunne dokumentere effekten af de sociale kompensationer og **dels** for at få mere viden om, hvilke tiltag der kan hjælpe institutioner med socialt belastede børnegrupper. Socialkompensationspulje blev evalueret med et ændret spørgeskema design med alene åbne svarkategorier for tildelingen i 2006.

Kontoret for Plads- og Kapacitetsstyring i Børne- og Ungdomsforvaltningen har valgt at gend sende et marginalt ændret udgave af det ældste spørgeskema for at kunne sammenligne de samme uddelingskriterier og institutioners erfaringer over tid imellem 2004 og 2007.¹

Spørgeskemaet er opbygget med både åbne og lukkede svarmuligheder, og der er givet plads til at institutionerne kan komme med uddybende kommentarer.

I 2004-05 besvarede alle de 22 institutioner, der har modtaget sociale kompensationsmidler spørgeskemaet. I forbindelse med evalueringen i 2006-07 har 18 ud af de 26 (inklusive de 3 institutioner fra faglighed for Alle; styrket indsats i dagtilbud) Begrundelserne for manglende aflevering har været enten at /1 lederne har været sygemeldte, 2/ institutionen er nedlagt eller /3 institutionen i øvrigt har været under pres på grund af de igangværende sammenlægninger i forbindelse med Strukturreformen.

Resume af de overordnede konklusioner

Institutionerne har planlagt at bruge kompensationsmidler på en række forskellige måder, der afspejler de problemstillinger og udfordringer, institutionerne hver især oplever. I begyndelsen af 2004 blev

¹ Ændringen består i at der i spørgsmål 10 blev spurgt til hvordan institutionerne ville bruge pengene i det andet år i samme tildelingsperiode. " Hvordan har I tænkt jer at anvende de sociale kompensationsmidler i 2005?" I denne undersøgelse blev samme spørgsmål ændret til " Som et i øvrigt uforpligtende spørgsmål, hvis I modtog samme beløb i de sociale kompensationsmidler i 2008-09 som i 2006-07 hvordan ville I anvende midlerne?"

institutionerne bedt om at opridse, hvilke problemstillinger de oplever/oplevede i deres institution og, hvordan de ønskede at anvende midlerne for 2004. Med udgangspunkt i disse beskrivelser af problemstillinger blev der i spørgeskemaet opridset følgende kategorier af problemstillinger:

Problemstillinger:

- A. I forhold til børnene
- B. I forhold til personalets kompetenceudvikling
- C. I forhold til forældrene
- D. I forhold til fysiske forhold

Næsten alle institutionerne svarede i 2004, at de oplevede problemstillinger i forhold til børnene. 2/3 svarer, at de oplevede problemstillinger i forhold til personalets kompetenceudvikling, 3/4 svarer at de oplevede problemstillinger i forhold til forældrene, og halvdelen af institutionerne svarer, at de oplever problemer i forhold til fysiske forhold.

I 2007 svarede alle institutionerne at de oplevede problemstillinger ift. børnene, 2/3 at de oplevede problemstillinger i forhold til personalets kompetence udvikling. 78 % svarede at de oplevede problemstillinger i forhold til forældrene. Alene for så vidt angår problemstillinger i forhold til de fysiske forhold var der et mere markant fald, idet 1/3 i 2007 havde denne oplevelse, et fald på 22 % sammenlignet med 2004.

Disse tal tegner et tydeligt billede af, at det ofte er et sammenfald af komplekse problemstillinger, der gør at institutionernes daglige arbejde og forældresamarbejde er ekstra ressourcekrævende.

Hovedtræk af undersøgelsen

I 2004 havde 12 ud af 22 institutioner gennemført fysiske forbedringer, af disse 12 vurderede 9, at det har haft positiv indflydelse på deres problemstillinger i forhold til børnene. 3 mente ikke, at de kunne vurdere effekten endnu. I 2007 havde 6 ud af 18 institutioner gennemført fysiske forbedringer, hvor alle vurderede at det havde haft positiv indflydelse på deres problemstillinger.

14 ud af 22 institutioner havde i 2004 lavet børneprojekter med kunst/musik/rytmik eller natur. Af disse svarer 13, at det i høj grad eller i nogen grad har haft positiv effekt. I 2007 vurderede 11 ud af 18 institutioner, at det havde positiv indflydelse, at anvende midler på børneprojekter med kunst, musik/rytmik og natur.

I 2004 havde 19 ud af 22 institutioner arbejdet med at give børnene omverdensoplevelser. Af disse 19

skriver 18, at det i høj eller nogen grad har haft positiv effekt. I 2007 drejede det sig om 12 ud af 18 institutioner der vurderede at omverdensoplevelser i høj eller nogen grad giver en positiv effekt.

10 ud af 22 institutioner havde i 2004 arbejdet med at udvikle legekulturen, og alle 10 institutioner skrev, at det i høj eller nogen grad har haft en positiv effekt. I 2007 anførte 7 ud af 18 at det at udvikle legekulturen havde en positiv effekt. 6 af de 7 mente det var i høj eller nogen grad og 1 af de 7 at de i mindre grad havde en positiv effekt.

I 2004 havde 18 ud af 22 institutioner ansat ekstra personale og vikarer, og 17 af disse vurderer, at det i høj eller nogen grad har haft positiv effekt. I 2007 var det 17 ud af 18 institutioner, der vurderede det at ansætte ekstra personale og vikarer som havende en positiv effekt.

9 ud af 22 institutioner skrev i 2004, at de har haft personale på kurser i konflikthåndtering af forældre. Af disse 9 vurderede 7, at det i høj eller nogen grad havde haft positiv effekt. I 2007 vurderede 4 ud af 18 at konflikthåndtering af forældre havde haft en positiv effekt.

I 2004 havde 6 ud af 22 institutioner vurderet kompetenceudvikling i forhold til at være "bedre til at se børnenes ressourcer og kompetencer" som havende en positiv effekt. 10 ud af 18 institutionerne vurderede denne form for kompetenceudvikling som positiv i 2007.

8 ud af 22 institutioner havde i 2004 brugt de sociale kompensationsmidler på supervision i konkrete sager. Af disse 8 vurderer 6, at det i høj eller nogen grad har haft positiv indflydelse. Tilsvarende i 2007 vurderede 7 ud af 18 institutioner at "behovet for supervision i konkrete sager" var en kompetenceudvikling der havde positiv indflydelse.

I 2004 skrev 8 ud af 22 institutioner, at de har haft personale på kurser om sprogstimulering og sprogindlæring. Af disse 8 vurderede 6, at det i høj eller nogen grad har haft positiv indflydelse. 9 ud af 18 institutioner skrev i 2007 at de havde haft personale på kurser om sprogstimulering og sprogindlæring. 8 ud af de 9 vurderede det som meget eller i nogen grad positivt og 1 institution som positivt i mindre grad.

Metode

Det anvendte spørgeskema blev udfærdiget af Metodegruppen i Børnepasning og Sundhed og Økonomi, Planlægning og Analyse 1.

Der er tale om en totalundersøgelse af alle de institutioner, der har modtaget sociale kompensationsmidler. Og der var en svarprocent på 100% i 2004, mens svarprocenten for 2007 spørgeskemaet var på 69%.

I rapporten er der både anvendt faktuelle tal og procent, procenterne er opgivet i afrundede tal. Der er flere besvarelser i rapporten, hvor procenten sammenlagt er højere end 100%. Det skyldes, at der i spørgeskemaet har været mulighed for at give mere end et svar, fordi en institution godt kan have iværksat flere forskellige tiltag sideløbende.

Problemstillinger

Indledende i spørgeskemaet blev institutionerne spurgt, hvilke problemstillinger de oplevede i deres institution for et år siden, da de først blev tildelt sociale kompensationsmidler.

1. Hvilke problemstillinger oplevede I, i jeres institution i henholdsvis 2004 og 2007?

Mulighed for flere svar, derfor samlet procent over 100%

N = 22

N = 18

	2004	2007	Procentvis ændring 2004 til 2007
A. I forhold til børnene	91%	100%	+9%
B. I forhold til personalets kompetenceudvikling	59%	61%	+2%
C. I forhold til forældrene	73%	78%	+5%
D. I forhold til fysiske forhold	55%	33%	-22%

I 2004 svarede 91 %, at de oplevede problemer i forhold til børnene, 59% at de oplevede problemer forhold til personalets kompetenceudvikling, 73% at de oplevede problemer forhold til forældrene, og 55% at de oplevede problemer forhold til fysiske forhold.

Forskellen i vægtningen af imellem 2004 og 2007 problemstillingerne viser en tendens væk fra forbedringer af de fysiske forhold over imod de 3 andre hovedgrupper. Årsagen er sandsynligvis at tidligere års Social kompensation eller andre midler har udbedret de mest påkrævede forbedringsopgaver som havde konsekvens for børnenes hverdag.

De efterfølgende spørgsmål i spørgeskemaet tager udgangspunkt i de fire ovenstående kategorier.

Kategori A: Problemstillinger i forhold til børnene

Som det fremgår af nedenstående tabel er de problemstillinger med børnene, som de forskellige institutioner oplever, relativt ens.

2. Problemstillinger i forhold til børnene			
Mulighed for flere svar, derfor samlet procent over 100%			
	N= 22	N= 18	
	2004	2007	Procentvis ændring 2004 til 2007
Der var børn med ikke alderssvarende udvikling	77%	67%	-10%
Der var børn, der havde problemer med sociale kompetencer	86%	83%	-3%
Der var børn med begrænset ordforråd og begrebsverden	91%	89%	-2%
Der var børn uden oplevelser udenfor institutionslivet	82%	89%	+7%
Der var børn med behov for at være i mindre grupper og med tæt voksenrelation	82%	78%	-4%
Andet	9%	28%	+19%

I forbindelse med de fem problemstillinger i forhold til børnene, der nævnes i spørgeskemaet, angiver mere end 3/4 i 2004, at alle problemstillingerne har gjort sig gældende i deres institution. Det tilsvarende tal for de første fire problemstillinger i 2007 er næsten det samme også lidt over 3/4 dele.

Derudover nævner 9% andre problemstillinger i 2004. I 2007 er der her tale om 28%. Den relativt store andel der nævner problemstillinger som relevante, viser at der ofte er tale om komplekse og sammenhængende problemfelter i de institutioner, hvor der er givet social kompensation. Blandt de 5 institutioner der nævner "Andet" i 2007 nævnes som noget nyt blandt andet ernæringsmæssige problemer hos børnene.

Tiltag i forhold til børnene

Institutionerne har gennemført forskellige tiltag for at understøtte deres arbejde med børnene på de givne problemfelter. De blev i spørgeskemaet bedt om at vurdere graden af tiltagenes positive effekt. Da der er mulighed for flere besvarelser og små tal, er resultaterne her opgjort i faktuelle tal pr. tiltag. Resultatet kan ses i nedenstående tabel:

3. Anvendelsen af de sociale kompensationsmidler 2004 og 2007 i forhold til børnene og vurdering af positiv effekt: (opgjort i faktuelle tal)						
Det konkrete tiltag			Har tiltaget haft positiv indflydelse?			
I alt er N= 22 i 2004 og N=18 i 2007. 2004 tallene står først og 2007 tallene står i parentes.			i høj grad/	i mindre	slet ikke	kan ikke vurdere endnu /ved ikke
			i nogen grad	grad		
A	N=12 (6)	Fysiske forbedringer af bygninger m.m.	9 (6)	0 (0)	0 (0)	3 (0)
B	N=14 (11)	Børneprojekter med kunst, musik/rytmik og natur.	13 (11)	0 (0)	1 (0)	0 (0)
C	N=19 (12)	Give børnene omverdensoplevelser	18 (12)	1 (0)	0 (0)	0 (0)
D	N=10 (7)	Udvikle legekulturen	10 (6)	0 (1)	0 (0)	0 (0)
E	N=6 (2)	Samarbejde med andre institutioner	1 (2)	2 (0)	2 (0)	1 (0)
F	N=10 (7)	Ansættelse af tosproget personale	7 (7)	0 (0)	3 (0)	0 (0)
G	N=18 (17)	Ansættelse af ekstra personale og vikarer	17 (17)	1 (1)	0 (0)	0 (0)
H	N=8 (3)	Ansættelse af kunstpædagoger/kunstnere	2 (1)	0 (1)	5 (0)	1 (0)
I	N=8 (3)	Ansættelse af musikpædagoger/musikere	4 (2)	0 (1)	3 (0)	1 (0)
J	N=8 (3)	Ansættelse af sprogpædagoger	3 (3)	0 (0)	5 (0)	0 (0)
K	N=9 (4)	Ansættelse af andet personale	3 (2)	1 (2)	5 (0)	0 (0)
L	N=4 (5)	Andet	4 (5)	0 (0)	0 (0)	0 (0)

I 2004 blev følgende tiltag, betegnet som meget positive og med stor effekt; fysiske forbedringer af bygninger, børneprojekter med kunst, musik/rytmik og natur, at give børnene omverdensoplevelser, at udvikle legekulturen. Desuden vurderede en stor andel af institutionerne, at ansættelse af ekstra personale og vikarer samt ansættelse af tosproget personale også er meget effektivt.

Tiltag som institutionerne har vurderet mindre positiv, dog uden at de er direkte negative, er tiltag som ansættelse af kunstpædagoger/kunstnere, sprogpædagoger eller musikpædagoger/musikere samt samarbejde med andre institutioner.

Vurderingen i 2007 var at børneprojekter med kunst, musik/rytmik og natur, at give børnenes omverdensoplevelser og især ansættelse af ekstra personale var af meget positiv og med stor effekt. Derudover blev fysiske forbedringer, udvikling af legekulturen, ansættelse af tosproget personale anset som effektivt. Af mindre vigtige anvendelsesmuligheder vurderede institutioner; samarbejde med andre institutioner, ansættelse af kunstpædagoger/musikere, ansættelse af sprogpædagoger, samt ansættelse af andet personale.

I de åbne spørgsmål har institutionerne i 2004 fremhævet, at det ekstra personale betyder et sprogligt løft for børnene, mulighed for at arbejde med mindre børnegrupper, at børnene har et stort udbytte af de ekstra hænder, samt den effekt at personalet ikke brænder ud. I 2007 fremhævede institutionerne i de åbne spørgsmål alternative anvendelses muligheder med stor effekt: at arbejde i mindre grupper, at kunne have en naturvejleder, at kunne give økologisk mad eller sund morgenmad eller at have et værksted til at kunne sy tøj til f.eks. udklædning eller et sløjdværksted med egnet kvalitetsværktøj.

Kategori B: Problemstillinger i forhold til personalets kompetenceudvikling

De problemstillinger i forhold til personalets kompetenceudvikling, som institutionerne oplever, fremgår af nedenstående tabel:

4. Problemstillinger i forhold til personalets kompetenceudvikling 2004 og 2007			
Mulighed for flere krydser, derfor samlet procent over 100% I parentes det faktiske antal af afkrydsninger i felterne.			
	N= 22	N= 18	
	2004	2007	Procentvis ændring 2004 til 2007
Afholdelse af forældresamtaler/den svære samtale	18% (4)	39% (7)	+21%
Opkvalificering ifht. håndtering af kriseramte forældre	32% (7)	17% (3)	-15%
Opkvalificering ifht. håndtering af kriseramte børn	32% (7)	11% (2)	-21%
Opkvalificering ifht. konflikthåndtering af forældre	41% (9)	22% (4)	-19%
Opkvalificering ifht. konflikthåndtering af børn	27% (6)	17% (3)	-10%
Bedre til at se børnenes ressourcer og kompetencer	27% (6)	56% (10)	+29%
Behov for supervision i konkrete sager	36% (8)	39% (7)	+3%
Inspiration til nytænkning af børneaktiviteter	32% (7)	22% (4)	-10%
Flerkulturelt arbejde, egen kulturforståelse og forståelse af andre kulturer	55% (12)	44% (8)	-11%
Andet	5% (1)	6% (1)	+1%

I 2004 angav cirka halvdelen behov for opkvalificering i forhold til flerkulturelt arbejde, egen kulturforståelse og forståelse af andre kulturer. Lidt under halvdelen har behov for opkvalificering i forhold til konflikthåndtering af forældre og 1/5 svarer, at de har behov for opkvalificering i forhold til afholdelse af forældresamtaler/den svære samtale. I 2007 var især det at være bedre til at se børnenes ressourcer og kompetencer, afholdelse af forældresamtaler/den svære samtale, samt flerkulturelt arbejde, egen kulturforståelse og forståelse af andre kulturer, som blev vægtet af institutionerne i forhold til personalets personale udvikling.

I forhold til de fleste af de i skemaet opridsede problemstillinger angiver omkring 1/3 af institutionerne, at de har ønsket opkvalificering i institutionen. Det drejer sig især om temaerne: håndtering af kriseramte forældre og børn, konflikthåndtering af børn samt nytænkning af børneaktiviteter. I 2007 var denne andel

faldet til ca. 1/6 af institutionerne.

I en forsigtig sammenligning mellem 2004 og 2007, pga. de relativt få afgivne svar, bør man fremhæve det relative fald i fremhævelsen af opkvalificering i forhold til kriseramte eller konflikthåndtering af børn eller forældre.

Tilsvarende lægges der i 2007 langt større vægt på afholdelsen af forældresamtalen/den svære samtale og det at være bedre til at se børnenes ressourcer og kompetencer. Med andre ord et større fokus på helheder frem for tilspidsede situationer i personalets kompetenceudvikling.

Tiltag i forhold til personalets kompetenceudvikling

Institutionerne har gennemført forskellige tiltag for at understøtte personalets kompetenceudvikling på de givne problemfelter. De blev i spørgeskemaerne bedt om at vurdere graden af tiltagenes positive effekt. Da der er mulighed for flere besvarelser og små tal, er resultaterne her opgjort i faktuelle tal pr. tiltag.

5. Anvendelse af de sociale kompensationsmidler i forhold til ovennævnte problemstillinger med personalets kompetenceudvikling og vurdering af den positive indflydelse						
Det konkrete tiltag			Har tiltaget haft positiv indflydelse?			
I alt er N= 22 i 2004 og N=18 i 2007. 2004 tallene står først og 2007 tallene står i parentes.			i høj grad/ i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	kan ikke vurdere endnu /ved ikke
A	N=8 (N=9)	Kurser om sprogstimulering og sprogindlæring	6 (8)	1 (1)	1 (0)	0 (0)
B	N=8 (N=5)	Kurser i fordomsfri pædagogik	5 (5)	0 (0)	2 (0)	1 (0)
C	N=9 (N=3)	Kurser i konflikthåndtering	7 (3)	1 (0)	1 (0)	0 (0)
D	N=8 (N=5)	Supervision i konkrete sager	6 (5)	0 (0)	2 (0)	0 (0)
E	N=6 (N=1)	Studieture	3 (1)	1 (0)	2 (0)	0 (0)
F	N=9 (N=6)	Anden efteruddannelse/kompetenceudvikling	6 (6)	2 (0)	1 (0)	0 (0)

G	N=4 (N=6)	Andet	3 (6)	0 (0)	0 (0)	1 (0)
---	--------------	-------	-------	-------	-------	-------

I 2004 mente institutionerne at alle tiltagene, undtagen studieture, i høj eller nogen grad havde en positiv effekt. Især vurderede institutionerne, at kurser indenfor konflikthåndtering, sprogstimulering og sprogindlæring samt kurser i fordomsfri pædagogik var effektive. Desuden vurderede de, at supervision i konkrete sager var et positivt tiltag. I 2007 var der fortsat en positiv vurdering af især kurser om sprogstimulering/sprogindlæring. Kurser om fordomsfri pædagogik, supervision i konkrete sager, og anden efteruddannelse/kompetence udvikling blev også fortsat vurderet positivt. Studieture og kurser i konflikthåndtering havde dog et relativt fald i 2007 sammenlignet med 2004.

Ud fra de åbne spørgsmål i spørgeskemaet var der i 2004 en del kommentarer fra institutionerne angående efteruddannelse og kompetenceudvikling af personalet. Disse kommentarer ser tematiseret således ud:

Efteruddannelse/kompetenceudvikling af personalet har en positiv effekt i forhold til:

- at opbygge sprogstimulerende miljøer
- metodeudvikling og refleksion
- stresshåndtering

Desuden påpeger nogle institutioner, at der er behov for meget opkvalificering og andre vurderer, at det er positivt at holde kurser, foredrag, studieture for hele personalegruppen sammen.

I 2007 i de åbne spørgsmål påpeges personalemøder og sidemandsoplæring som vigtige supplementter til deciderede kursusforløb. Kurser i anerkendende pædagogik/kommunikation, Marte Meo metoden, samt deciderede "værktøjskurser" i rytmik, gøsselrytmik og sløjde fremgår som alternativer til de faste svarkategorier.

Kategori C: Problemstillinger i forhold til forældrene

I nedenstående tabel ses, hvilke problemstillinger i forhold til forældrene som institutionerne kommer ud

for:

6. Problemstillinger i forhold til forældrene (mulighed for flere svar, derfor samlet procent over 100%)			
	N= 22	N= 18	
	2004	2007	Procentvis ændring 2004 til 2007
Manglende indsigt i eller accept af den danske kultur	55%	50%	-5%
Kulturelle forskelle og anderledes opdragelsestraditioner mellem institution og forældre	68%	56%	-12%
Sprogbarriere – kommunikation tager meget tid og bliver ofte unuanceret og meget forenklet	82%	56%	-26%
Forældrene har brug for hjælp i forskellige sager i relation til det offentlige system, som ikke har noget med institutionen at gøre	64%	78%	14%
Forældrene har selv sociale og psykiske problemer	73%	67%	-6%
Manglende forståelse for det pædagogiske arbejde og institutionslivet	59%	33%	-26%
Manglende evne til at varetage barnets behov (madpakke, sovetid, påklædning m.m.)	45%	39%	-6%
Andet	9%	28%	19%

Kompleksiteten af de problemstillinger, som institutionerne oplever i forhold til forældrene, træder tydeligt frem. I 2004 med hensyn til de 7 problemstillinger i forhold til forældrene, der nævnes i spørgeskemaet, angiver mellem halvdelen og 4/5 af institutionerne, at de har problemer. Desuden angiver 9%, at de har andre problemstillinger i forhold til forældrene. I 2007 ses et relativt fald i forhold til 6 af syv problemstillinger. Alene problemstillingen, hvor "forældre har brug for hjælp i relation til det offentlige system, som ikke har noget med institutionen at gøre" ser en relativ stigning blandt de afgivne svar.

Andet besvarelserne i 2007 lagde institutionerne vægt på de relativt ressource svage forældregrupper som f.eks. har problemer med det danske sprog, er analfabeter, og/eller har torturtraumer. Dette giver sig f.eks. udslag i behov for råd og vejledning i forhold til opdragelse og henvendelser fra andre offentlige

myndigheder og at give sig tid til at introducere forældrene for hvad en daginstitution indebærer for en families hverdag. En enkelt institution oplevede skepsis overfor udflytterdelen i deres institution og har derfor måtte bruge kræfter på gøre forældrene trygge ved denne pasningsform.

Tiltag i forhold til forældrene

Institutionerne har gennemført forskellige tiltag for at understøtte deres arbejde med børnene på de givne problemfelter. De blev i spørgeskemaet bedt om at vurdere graden af tiltagens positive effekt. Da der er mulighed for flere besvarelser og små tal, er resultaterne her opgjort i faktuelle tal pr. tiltag.

7. Anvendelse af de sociale kompensationsmidler i forhold til ovennævnte problemstillinger med forældrene og vurdering af den positive indflydelse						
Det konkrete tiltag			Har tiltaget haft positiv indflydelse?			
			i høj grad/ i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	kan ikke vurdere endnu /ved ikke
I alt er N= 22 i 2004 og N=18 i 2007. 2004 tallene står først og 2007 tallene står i parentes.						
A	N=7 (12)	Efteruddannelse/kompetenceudvikling af personalet	6 (11)	0 (1)	1 (0)	0 (0)
B	N=7 (8)	Ansættelse af tosproget personale	6 (8)	0 (0)	1 (0)	0 (0)
C	N=15 (14)	Ansættelse af ekstra personale og vikarer	15 (14)	0 (0)	0 (0)	0 (0)
D	N=12 (12)	Øget forældresamarbejde generelt	12 (12)	0 (0)	0 (0)	0 (0)
E	N=5 (4)	Oversat velkomstpjece til mange sprog	2 (3)	0 (1)	3 (0)	0 (0)
F	N=9 (8)	Arrangeret fællesture for børn og forældre	5 (8)	0 (0)	2 (0)	2 (0)
G	N= 6 (5)	Haft forældrene med i institutionens hverdag	3 (5)	2 (0)	1 (0)	0 (0)
H	N=4 (6)	Ekstra forældremøder om relevante emner	1 (5)	0 (1)	2 (0)	1 (0)
I	N=13 (8)	Afsat tid til flere samtaler med forældrene i dagligdagen	13 (7)	0 (1)	0 (0)	0 (0)
J	N=7 (8)	Andre aktiviteter for forældrene	5 (8)	0 (0)	2 (0)	0 (0)
K ²		Hvilke andre forældreaktiviteter?				
L	N=2 (5)	Andet	2 (5)	0 (0)	0 (0)	0 (0)

² K er ikke nævnt med tal i ovenstående tabel 7, idet spørgsmålet omhandlede, hvilke andre forældreaktiviteter institutionen havde benyttet sig af. Andre typer af forældreaktiviteter blev beskrevet som kulturelle ture (for eksempel til teater, museer m.m.) sommerfester, kaffeeftermiddage og familieweekend.

De tiltag, der i 2004 blev betegnet som meget positive i forhold til forældrene, var efteruddannelse/kompetenceudvikling af personalet, ansættelse af tosproget personale og ekstra personale og vikarer, hvilket betød, at der kunne afsættes tid til flere samtaler med forældrene i dagligdagen. Desuden nævntes øget forældresamarbejde generelt, for eksempel at arrangere fællesture for børn og forældre, sommerfester, mødregrupper m.m. Tiltag der blev betegnet som mindre effektive, var for eksempel ekstra forældremøder om relevante emner, at forældrene var med i institutionens hverdag, samt at oversætte velkomstpjecen til mange sprog.

I 2007 var det især efteruddannelse/kompetenceudvikling af personalet, ansættelse af tosproget personale, ekstra personale og vikarer, øget forældresamarbejde generelt og fællesture for personale og forældre der blev betegnet som havende en meget positiv indflydelse. Tiltag som færre institutioner vurderede som meget positive var det at afsætte tid til flere samtaler med forældrene i dagligdagen, at holde ekstra forældremøder om relevante emner, at have forældrene med i institutionens hverdag og at oversætte velkomstpjece til mange sprog.

I 2004 kom institutionerne i spørgeskemaets kommentarer med mange måder at lave udvidet forældresamarbejde på: eksempelvis har en institution fået opsat digitale skærme, hvorpå der vises billeder fra hverdagen. Dette fremmer dialogen med forældrene, med børnene og børnene imellem. Andre har lavet en film om deres dagligdag som velkomst, mødregrupper, udflugter og familieweekender, eftermiddagskaffe og sommerfester. Andre institutioner oplever en positiv effekt ved at følge deres skriftlige materiale op mundtligt, dette har medført en øget deltagelse af forældrene i møder m.m.

Mangfoldigheden i det udvidede forældre samarbejde gav sig i 2007 udslag i bl.a. fælles spisning f.eks. tag en ret med fra dit land, arbejdslørdage i institutionen, internationale uger, kvindegymnastik, fælles udflugter f.eks. skovture, museer, idrætsdag. Det var også mere praktiske ting som råd og vejledning om kost, opdragelse, tolkning og hjælp i forhold til det offentlige system.

Kategori D: Fysiske forbedringer

Institutionerne blev spurgt om de havde lavet fysiske forbedringer for de sociale kompensationsmidler.

8. Har institutionen brugt de sociale kompensationsmidler til at få lavet fysiske forbedringer?

N= 22

N= 18

	2004	2007	Procentvis ændring 2004 til 2007
Ja	55%	27%	-28%
Nej	36%	42%	6%
Ikke svaret	9%	31%	22%

Lidt over halvdelen af institutionerne angav i 2004, at de har fået lavet fysiske forbedringer, det tilsvarende antal var faldet til lidt over en fjerdedel i 2007. Som nævnt skyldes dette sandsynligvis at tidligere års social kompensation eller andre midler har udbedret de mest påkrævede forbedringsopgaver som havde konsekvens for børnenes hverdag.

Tiltag i forhold til fysiske forbedringer

Institutionerne blev efterfølgende spurgt om, hvilke tiltag de har gennemført for at forbedre deres fysiske forhold. De blev i spørgeskemaet bedt om at vurdere graden af tiltagenes positive effekt. Da der er mulighed for flere besvarelser og små tal, er resultaterne her opgjort i faktuelle tal pr. tiltag.

9. Hvis ja, i hvilken grad har det haft positiv indflydelse?						
Mulighed for flere besvarelser, derfor er tallene opgjort pr. tiltag i faktuelle tal						
Det konkrete tiltag			Har tiltaget haft positiv indflydelse?			
I 2004 er N= 55 % af 22 som er 12 institutioner og i 2007 er N= 27% som er 5 institutioner. 2007 besvarelserne står i parentes			i høj grad/ i nogen grad	i mindre grad	slet ikke	kan ikke vurdere endnu /ved ikke
A	N=2 (0)	Ombygning til mindre rum	1 (0)	0 (0)	1 (0)	0 (0)
B	N=8 (5)	Forbedring af legeplads	8 (4)	0 (1)	0 (0)	0 (0)
C	N=2 (0)	Pavillon/skurvogn med plads til mindre børnegrupper	0 (0)	0 (0)	2 (0)	0 (0)
D	N=6 (3)	Indretning der appellerer til leg	5 (3)	1 (0)	0 (0)	0 (0)
E	N=5 (3)	Indretning af lokaler så de egner sig til rytmik og bevægelse	3 (3)	0 (0)	1 (0)	1 (0)
F ³	N=2 (1)	Andet	2 (1)	0 (0)	0 (0)	0 (0)

Institutionerne vurderede i 2004 og 2007 at fysiske forbedringer såsom forbedring af legeplads, indretning, der appellerer til leg, og indretning af lokaler, så de egner sig til rytmik og bevægelse, samt ombygning til mindre rum, er effektfulde. Det eneste tiltag, der vurderes mindre positivt, er at anskaffe sig en pavillon/skurvogn med plads til mindre børnegrupper.

I kommentarerne fra 2004 uddybede institutionerne effekten af disse forskellige fysiske forbedringer. Når institutionerne indrettes mere fleksibelt, for eksempel med mindre rum til mindre børnegrupper, indretning der appellerer til leg, eller foldedøre der giver mulighed for forandring af rummene, medfører det eksempelvis øgede kreative aktiviteter. I 2007 kommentarerne blev der nævnt bygning af bålhytte i skoven, hjælp til indkøb af minibus og indretning af rytmikrum og kreativt værksted.

³ Andre tiltag er blandt andet foldedøre, indretning af rum så de har flere funktioner m.m.

Mulig anvendelse af sociale kompensationsmidler i 2005 og 2008

I 2004 blev institutionerne afslutningsvis spurgt om hvordan de har tænkt sig at anvende de sociale kompensationsmidler i 2005. Tilsvarende blev det i 2007 spurgt hvordan de ville anvende sociale kompensationsmidler hvis de fik tildelt midler i 2008.⁴

I nedenstående tabel sammenlignes dette med anvendelsen i henholdsvis 2004 og 2007.

10. Procentdel af institutioner der har budgetteret de sociale kompensationsmidler i 2007 indenfor følgende kategorier sammenlignet med fordelingen fra 2004								
2004 N=22 N=18 i 2007								
	2004	2005	Forskel i % 2004-05	Forskel i antal institutioner 2004-05	2007	2008	Forskel i % 2007-08	Forskel i antal institutioner 2007-08
Ansættelse af fast ekstra personale	77%	82%	3%	1	72%	56%	-17%	-3
Vikarer	50%	55%	5%	1	61%	33%	-28%	-5
Efteruddannelse, kurser, kompetenceudvikling m.m.	59%	73%	14%	3	67%	50%	-17%	-3
Supervision	32%	27%	-4%	-1	22%	39%	17%	3
Børnerettede aktiviteter	77%	82%	5%	1	72%	61%	-11%	-2
Fysiske anskaffelser eller forbedringer	82%	32%	-50%	-11	44%	28%	-17%	-3
Forældresamarbejde	27%	59%	32%	7	39%	56%	17%	3
Andet	32%	32%	0%	0	33%	33%	0%	0

Sammenligning af anvendelsen af de sociale kompensationsmidler i 2004 og 2005

Sammenlignet med, hvordan institutionerne har anvendt de sociale kompensationsmidler i 2004, var deres budget for 2005 meget lig fordelingen fra 2004. De kategorier, der især skilte sig ud, var; *fysiske forbedringer* med - 50 %, dette skyldes formentlig, at de institutioner, der allerede havde lavet fysiske forbedringer i 2004 ikke behøvede at lave forbedringer i 2005.

⁴ Som nævnt i note 1 er der en mindre forskel her i spørgsmålet fordi 2005 var anden periode af tildelingsperioden 2004-05, mens 2008 er en ny tildelingsperiode sammenlignet med 2006-07 som var en tildelingsperiode. Spørgsmålet om 2008 anvendelsen er derfor teoretisk mens 2005 spørgsmålet var konkret i forhold til midler institutionen var bevilliget.

Desuden området *forældresamarbejde* hvor der i 2005 var 32 % flere af institutionerne, der ønskede at anvende de sociale kompensationsmidler til dette. Dette ligger godt i forlængelse af, at tabellen på side 11 viser, at en meget stor del af tiltagene i forhold til forældresamarbejde har en positiv effekt.

Den sidste kategori, der skiller sig ud er *efteruddannelse/kompetenceudvikling*. Her er der i 2005 14 % flere institutioner, der ønsker at anvende de sociale kompensationsmidler. Dette er godt i tråd med, at det er et af de områder, hvor institutionerne har påpeget, at der er brug for massiv opkvalificering.

Kategorierne *vikarer*, *ansættelse af fast ekstra personale* og *børnerettede aktiviteter* steg alle tre med 1 i 2005.

Sammenligning af anvendelsen af de sociale kompensationsmidler i 2007 og 2008

Indledningsvis skal det fremhæves at spørgsmålet om institutioners anvendelse af sociale kompensationsmidler i 2008 var teoretisk, idet kriterierne er under evaluering, hvilket som nævnt i note 1 & 4 er en forskel fra 2004/05 spørgsmålsformuleringen.

Især en anvendelse af midlerne på vikarer er forskellig imellem 2007-08, med 28%. En mulig årsag til forskellen er at institutionerne ikke på forhånd ønsker at anvende midlerne på vikarer, men må konstatere efterfølgende at de har været nødt til at bruge midler på vikarer.

Ansættelse af fast ekstra personale, efteruddannelse, kurser, kompetenceudvikling mm., fysiske anskaffelser eller forbedringer viste et fald på 17% fra 2007 til 08. Et lidt mindre fald på 11% gør sig gældende for børnerettede aktiviteter.

En opprioritering gør sig derimod gældende for både forældresamarbejde og supervision med 17%. Her mener 3 institutioner yderligere at de ville anvende sociale kompensationsmidler end hvad de reelt gjorde i 2007.

Fremtidigt arbejde

11. Har I, i kraft af de sociale kompensationsmidler, forbedret jeres udgangspunkt på en sådan måde, så I har mulighed for at integrere de iværksatte tiltag i jeres daglige arbejde fremover uden de sociale kompensationsmidler?

Antallet af institutioner fra 2004 er i første parentes og 2007 i anden parentes.

	N=22	N= 18
	2004	2007
Ja (1) (0)	5%	0%
Delvis (8) (6)	36%	26%
Nej (11) (9)	50%	50%
Ved ikke (0) (2)	0%	11%
Kan ikke vurdere endnu (2) (1)	9%	6%

I 2004 var der kun 1 institution, der mente, at deres udgangspunkt er så forbedret, at de vil kunne fortsætte med de iværksatte tiltag uden sociale kompensationsmidler. I 2007 var der ingen institutioner der mente de kunne fastholde de iværksatte tiltag, uden nye midler. I 2004 mente 8 institutioner (36%), at det delvis vil kunne lade sig gøre, mens i 2007 var det 6 (26%) institutioner. 11 institutioner (50%) sagde i 2004, de ikke kan fortsætte tiltaget uden ekstra midler og i 2007 var det 9 institutioner (50%). 2 institutioner kunne i 2004 endnu ikke vurdere det og tilsvarende en i 2007. I andet besvarelserne fra 2007 fremgår det bl.a. at det variere en del om et tiltag kan fastholdes. Mere permanente tiltag som f.eks. tilretning af lokaler eller kompetenceudvikling af personalet kan fastholdes, mens f.eks. omverdensoplevelser med eller uden forældre kræver fornyet tilskud. Som en institution udtrykker det:

“Den viden vi har fået via samarbejde med naturvejleder kan vi trække på et par år frem. Den viden og indsigt vi har fået via Mante Meo forløb kan vi også trække på et år frem. Men børneaktiviteter og tid til forbedret og udvidet forældresamarbejde kræver kontinuerligt ekstra ressourcer.”

Konklusion

Det faktum, at kun én institution i 2004 mener, at deres udgangspunkt er så forbedret, at de vil kunne fortsætte deres iværksatte tiltag uden de sociale kompensationsmidler, viser at tiltagets karakter er vigtig. Tilsvarende mente ingen institutioner i 2007 at de kunne fastholde alle de iværksatte tiltag uden fortsatte midler. Det er af stor betydning, at institutionerne får tilført ekstra midler, hvis de skal have mulighed for at være med til at bryde den negative sociale arv og gøre noget ved problemerne. Samtidig viser undersøgelsen også, at det har en positiv effekt, når institutionerne med mange børn med en belastet baggrund får et ekstra tilskud til at gøre noget ved de problemer de oplever i deres hverdag. Mange af institutionerne har også i deres afsluttende kommentarer påpeget at det har været rigtig dejligt, at deres

situation og arbejde bliver påskønnet:

“Vi har været meget glade for at få tildelt de sociale kompensationsmidler. Vi kan se at vi er med til at gøre en forskel for vores børn og familier. Vi oplever, vi er med til at forbedre vilkårene for børn og familier.”

“ Vi er meget glade for den mulighed pengene har givet os, vi synes, vi har fået rigtig meget ud af det og arbejder videre med udflugter børn/forældre- det skal nok blive godt.”

**Rapporten fra 2004 er udfærdiget af Metodegruppen i
Kontoret for Børnepasning og Sundhed og ØPA1 FAF:
Henriette Bjørn Nielsen, Kamilla Bonderup, Nina Hemmersam
og Malene Stampe, og rapporten fra 2007 er udfærdiget af
Plads- og Kapacitetsstyring BUF: Anders Øbro Ravn.**